



*Sjlcarije na
Makarsku*

Dani bogoslovije u Makarskoj

fra Jozo Grbavac

Rodio sam se u poslijeratnim gladnim godinama u zaseoku Dropuljici (Proložac Gornji). Bio je to zasetak pun djece, bez struje i bez vode, s puno krša i puno kamena u koji je uprskano malo plodne zemlje, puno škrapa i jama oko kojih su vile kolo igrale, stanište poskoka i vukodlaka. Tu sam slušao tajanstvene, čudesne priče u kojima su se isprepletali nebeski i zemaljski događaji, živi i mrtvi.

Sjećanja mi dopiru do u najranije djetinjstvo. Bio sam bezbrižno dijete okruženo ljubavlju roditelja i brojne braće i sestara. Roditelji su mi bili marljivi zemljoradnici, vrlo pobožni, „nepoćudni“ jugo vlastima. Otac, kako nije mogao dobiti putovnicu, „zaletio“ bi se kao zidar par mjeseci godišnje u Crnu Goru, Bosnu ili primorje da bi zaradio koji dinar. Inače roditelji su zagovarali duhovne vrijednosti i prirodan život, u kojemu je Bog i vlastita priroda najviše dobro, koje, ako izgubiš, „džaba ti je sve blago ovoga svijeta“. Tu sam učio ljudskost, mudrost i duhovnost.

Bio sam vrlo živo i bezbrižno dijete. Svijet za koji sam se spremao nije nigdje postojao. Čini mi se kako se i vrijeme ravnalo po nekim drugim mjerilima i razmjerima. Kasnije sam shvatio kako je i to bila neslućena povlastica moga odrastanja.

Polaskom u školu nadošle su nove zagonetke, gubila se polako ona lakoća svijeta. Redovito sam odlazio u crkvu i na vjeronauk, „činio“ sam i prve petke.

Stariji brat je otišao u sjemenište. Vratio se nakon dvije i pol godine kući, zbog bolesti. Roditeljima je bilo žao, ali na mene nitko nije računao. Nisam ni ja. Nakon osmoga razreda jednoga nedjeljnoga jutra rekao sam majci da želim poći u sjemenište. Iznenadila se. Kad je otac dočuo, naslonio je glavu na ruke i nakon duge šutnje rekao: „Sinko, a ti ajde, ali se bojim da ne ćeš izdržati tri nedjelje.“ Moja odluka je iznenadila i cijelo selo, jer sam bio pravi „netaško“. Ono što drugi nisu uviđali, meni se činilo da bi od mene moglo nešto biti. Ali što sam više rastao, to sam više iskusio da zvanje treba izboriti i platiti sobom. Što sam više sazrijevao, tim više sam dolazio do spoznaje da je moja odluka ipak bila plod molitava mojih roditelja, da je bila znak Božje dobrote.

U sjemeništu u Sinju sam se brzo snašao i stekao mnogo prijatelja među 120 sjemeništaraca koji su pohađali Franjevačku klasičnu gimnaziju. Nakon novicijata na La Verni i vojske na Lastovu počeo sam 1973. god. studirati filozofiju i teologiju u bogosloviji u Makarskoj. Zanimljivo je i vrijedno divljenja da nitko od kolega za vrijeme odluke vojnog roka, kada smo svi prolazili kroz vatru i vodu čuvajući Božji poziv, nije napustio zajednicu.

Broj studenata u bogosloviji kretao se od 92 (1971.) do 46 (1977.). Prvi tečaj upisalo nas je 18 kolega, a IV. tečaj prije seljenja u Zagreb 17. Dakle, samo jedan kolega je napustio Bogosloviju. Moram priznati da mi je vrijeme studija u Makarskoj bilo najrazigranije i najljepše u životu. U Klerikatu je bujao život. Nažalost, kako filozofsko-teološka literatura na hrvatskom jeziku nije bila baš dostupna, gubili smo puno vremena na prepisivanje profesorskih skripta iz



kojih smo uglavnom pripremali ispite. Pisali smo seminare i polagali nekakve kolokvije, a glavnina ispita je čekala na kraju zimskog i ljetnog semestra. Rijetko se dogodilo da je netko „pao“ na ispitu. Doduše, bilo je to najčešće kampanjsko učenje, ali učilo se ipak ozbiljno. To smo dokazali kasnije kao ponajbolji studenti pete godine na teološkom fakultetu u Zagrebu. Gotovo svaki dan se nešto igralo, uglavnom nogomet, košarka i stolni tenis. Čak smo u vrtu napravili dva malonogometna igrališta: ispod mosta, gdje je danas zapadni dio bolnice, i na mjestu gdje se danas nalazi Institut „Planina i more“ koji je utemeljio naš fratar, svjetski priznati stručnjak iz područja malakologije, botanike i ekologije, dr. Jure Radić. Često smo se u manjim grupama zahtjevnom stazom penjali na Biokovo: Makar – Vošac – Sv. Jure. Preko praznika smo odlazili kući samo par dana. Ostalo vrijeme smo radili: boja-

li škure i prozore, radijatore, kopali u vrtu i pomagali pri izgradnji novih crkava.

Kako su izgledale naše vanstudijske aktivnosti najbolje će pokazati rad u okviru Zbora franjevačkih bogoslova „Milovan“ koji je osnovan davne 1909. godine u sklopu kojeg je djelovalo više sekcija. Vihor II. svjetskog rata ugasio je aktivnost Zbora, ali stijenj koji je bio zapaljen početkom stoljeća nastavio je i dalje tinjati u Bogosloviji. Studenti su tek 1974. godine obnovili rad zbora „Milovan“ pod geslom „Poštujmo prošlost – Volimo sadašnjost – Vjerujemo u budućnost“. Dotadašnji „Tamburaški zbor“ preimenovan je u VIS Milovan koji se svojim pjevanjem i sviranjem proslavio izdavanjem kasete duhovne glazbe. Već sljedeće godine (1975.) izabran sam za predsjednika Zbora. Listajući ovih dana svoje stare spise nabasah na uvodnu besjedu prigodom preuzimanja službe. Donosim dio iz tog govora od 31. X.

1975. godine s natuknicama za izradu plana rada za sljedeće razdoblje. „Poštovana i draga braćo bogoslovi! [...] Nismo nikada imali ovakvu priliku da, ne izlazeći iz okvira naše institucije, pokažemo svoju mladolikost i elan u izgradnji svoga sutra kroz vršenje ne samo zadanih programa, već i prihvaćanje nečeg novog. [...] Varamo se da smo svoje talente dobili samo za polaganje ispita i malo duhovniji život od ostalih. Ne možemo se i ne smijemo zadovoljiti samo sa skriptama profesora jer u život ćemo zagaziti nesprenni sa sjemenom ojalovljenih istina. Pa vidimo li da nas vrijeme gazi! Treba nam više vjere u sebe i više sluha za budućnost da bismo pokrenuli zapretane snage naših potencijala. Budućnost je strahovito bliska i može nas opravdati samo spremnost za nove pokušaje i nova traženja. Izvucimo se iz naših rupa u život da ga zagrizemo, pa makar taj griz bio s okusom soli. [...] „Milovan“ je najbolja prilika

da svaki pojedinac prema vlastitim sklonostima i afinitetima dade oduška svojoj inicijativi. Zbor „Milovan“ je tribina s koje se može čuti svačiji glas. Ovo je naš Zbor i svatko ima pravo, čak i dužnost, kroz njega glasno misliti i iskreno raditi. [...] Želimo postati otvoreniji teološkoj znanosti i koncilskoj obnovi, katoličkom i općeljudskom gibanju naprijed. Unutar Zbora osnovali smo nekoliko sekcija (liturgijska, glazbena, kulturno-umjetnička, dramska, tehnička i športska). Dakle, naš život i rad odvijao bi se na intelektualnom i duhovno-odgojnom polju: studij, seminari, predavanja, sudjelovanje na „tribinama“ i rad u okviru pojedinih sekcija. [...] Ovo je kuća gdje bi se trebao gajiti život bratstva, molitve, rada i reda. To ne može ovisiti ni o jednom pojedincu. Skladan i bratski život ovisi o svima nama i naporima svih. Onda nam naše zajedništvo neće ležati kao prisila – biti skupa, nego blagoslov – biti jedno“.



FRANJEVAČKA
VISOKA
BOGOSLOVIJA
U MAKARSKOJ



Posebno je bio zapažen rad dramske sekcije koja je više godina prikazivala „Kristovu Muku“ po raznim župama Dalmacije, Bosne i Hercegovine i sjeverne Hrvatske. Više puta smo gostovali u više hrvatskih katoličkih misija u Zapadnoj Njemačkoj. I sam sam više godina „glumio“ Isusa, čak 38 puta.

Pasijsku predstavu Muka Kristova upriporio je naš profesor fra Jozo Soldo po uzoru na bavarsku pasiju iz Oberammergau, koja se organizira kao zavjet iz kužne 1633. godine svakih 10 godina, danas upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Od 1972. god. prve četiri godine bogoslovi-je bile su u Makarskoj, a dvije posljednje u Zagrebu. Tako sam i ja filozofsko-teološki studij 1977. god. nastavio i završio u Zagrebu gdje sam i diplomirao 1978. god., a iste god. zaređen sam i za svećenika. God. 1978./79.

obavljam službu župnika u Velikom Brdu i pomoćnika magistra bogoslova u Makarskoj. U isto vrijeme pohađam postdiplomski studij na Teološkom fakultetu u Zagrebu.

Višestruk je rad i mnogovrsne su zasluge po kojima se bogoslovija u Makarskoj našla u redu naših uglednih prosvjetnih ustanova s nacionalnim značenjem. Gajila je znanost i lijepu riječ, poticala studente da se bave znanošću i umjetnošću. Profesori su se marljivo trudili da studenti temeljito upoznaju franjevačku školu, duhovnost i povijest Reda kao i teološko-filozofsku tradiciju, kako bi im upravo franjevačka antropološka, filozofska i teološka vizija pomogla naći zadovoljavajuće odgovore na izazove koje postavlja moderno društvo.

Kroz bogosloviju je prošao i velik broj istaknutih javnih i kulturnih djelatnika, ljudi od pera, dlijeta i kista, priznatih znanstvenika,

sveučilišnih profesora i članova akademija. Mnogi se i danas nalaze na mnogim istaknutim crkvenim, znanstvenim i društvenim položajima. A tko bi ocijenio veličinu rada i žrtava nekoliko stotina profesora, koji su su kroz duga stoljeća izgarali za ovu ustanovu, našim aršinom i mjerama na koje smo se navikli!? Svi su oni pridonosili njezinu ugledu i dobru glasu. Kroz bogosloviju su prošle tisuće studenata i nije se čulo da bi se tko stidio što je bio učenik ove ustanove.

God. 1979. odlazim u München gdje 1980. god. upisujem studij slavistike i povijesti na Ludwigs-Maximilians-Universität u Münchenu gdje sam 1985. god. i magistrirao. Otada predajem hrvatski jezik i književnost na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju. Jedno vrijeme predavao sam staroslavenski jezik na Visokoj bogosloviji u Makarskoj. U dva navrata bio sam ravnatelj Franjevačke klasične gimnazije u Sinju, dva puta defintor Provincije, prefekt odgoja i obrazovanja, predsjednik i član više vijeća i odbora. Od 2001. godine vanjski sam suradnik na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu do 2016. godine kada se povlačim u „mirovinu“.

Držao sam predavanja na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima u domovini i inozemstvu, pisao feljtone, predstavljao knjige, recenzirao članke za znanstvene časopise i zbornike znanstvenih skupova.

Autor sam i urednik više knjiga i zbornika. Uz priređivačku i uređivačku djelatnost objavio sam više znanstvenih i stručnih radova, koji se najviše odnose na franjevačku (pastoralnu, prosvjetiteljsku i kulturnu djelatnost) književnost, odnos književnosti i teologije, na povijest i baštinu imotskog i sinjskog kraja, te osamdesetak popularnih radova razasutih u raznim zbornicima, časopisima, listovima i novinama.



Teologija u Makarskoj je sve do god. 1999. djelovala kao područni studij Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a onda je, udružena s Teologijom u Splitu, postala jedan od utemeljitelja Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Zahvaljujući Bogu, profesorima i odgovjateljima ove zajednice, sretno smo izbjegli opasne zamke nekritičkog rušenja tradicije i prihvaćanja neprovjerenih novotarija, koje su u posljednje vrijeme uzdrmale mnoge Provincije u Redu, uspjeli smo sačuvati sve odgojne zavode tako da odgoj u Provinciji još uvijek teče postupno od sjemeništa (postulature), novicijata, bogoslovije (tj. privremenih zavjeta) do potpune zrelosti, što osigurava našim kandidatima dobru ljudsku, kulturnu, teološku, kršćansku i franjevačku formaciju. Vjerujem da se te vrijednosti njeguju još većim marom i u današnjem Klerikatu u Splitu.

